

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครอย่างมีส่วนร่วม
ของชุมชนกะเหรี่ยงบ้านป่าหมาก (ปกากะญอ) จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
THE DEVELOPMENT OF PARTICIPATORY VOLUNTEER TOURISM OF
BAN PAMAK KAREN VILLAGE (PGA K'NYAU) IN PRACHUAP KHIRI KHAN PROVINCE

วันที่ได้รับต้นฉบับบทความ 10 เมษายน 2563

วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ 16 กรกฎาคม 2563

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ 31 กรกฎาคม 2563

จุฑาทิพย์ จันทร์เอียด *

Jutatip Junead

องค์ บรรจุน *

Ong Bunjoon

อังสุมาลิน จำนงชอบ *

Angsumalin Jamnongchob

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนบ้านป่าหมาก และบริบททางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชนเผ่ากะเหรี่ยง (ปกากะญอ) จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครในพื้นที่บ้านป่าหมาก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร : กรณีศึกษา หมู่บ้านกะเหรี่ยง (ปกากะญอ) บ้านป่าหมาก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ แนวคิดและทฤษฎีที่ผู้วิจัยเลือกใช้มี 6 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดการท่องเที่ยวและองค์ประกอบการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร การบูรณาการและการมีส่วนร่วม แนวคิดการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว แนวคิดทฤษฎีว่าด้วยการอ้างชาติพันธุ์ และแนวคิดทฤษฎีว่าด้วยการฟื้นฟูวัฒนธรรมเป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือ บ้านป่าหมาก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 ราย 2) ผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นอาสาสมัครทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครชุมชนบ้านป่าหมาก จำนวน 38 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว 2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 3) แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้สถิติพื้นฐาน สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า บริบทของพื้นที่บ้านป่าหมาก มีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ วัฒนธรรม กิจกรรม การเดินทาง

* สาขาท่องเที่ยว คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

e-mail: weini.swu@gmail.com

เข้าถึงในอยู่ในระดับดี ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร คือ ปัจจัยด้านความต้องการที่จะช่วยเหลือและแบ่งปันความรู้ของตนเองสู่ผู้อื่น ร้อยละ 22.14 และกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครสนใจมากเป็นอันดับแรก ได้แก่ การแจกล้างของ และแจกเสื้อผ้าให้แก่ผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 36.38 ลำดับต่อมา การเลี้ยงอาหารเด็ก ๆ คิดเป็นร้อยละ 18.18 ผู้วิจัยจึงได้มีข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา ดังนี้ 1) แนวทางการพัฒนาเอกลักษณ์ในท้องถิ่น เพื่อนำมาสร้างแรงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจในการเดินทางไปเยือน 2) แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพเพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร 3) แนวทางส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครในชุมชนท้องถิ่น 4) แนวทางส่งเสริมการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชนในด้านความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมและภาษาการพยายามรักษาอัตลักษณ์และขนบธรรมเนียมประเพณีเฉพาะตัวของชุมชน 5) แนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครให้มีความหลากหลายและก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทั้งฝ่ายนักท่องเที่ยวและชุมชน ที่เข้าร่วมการทำกิจกรรมอย่างแท้จริง 6) แนวทางส่งเสริมการประชาสัมพันธ์พื้นที่และกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านป่าหมากให้แก่นักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครนานาชาติในระดับสากล 7) แนวทางการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสังคมของหน่วยงานและองค์กร (CSR) สู่การท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร

คำสำคัญ: การพัฒนา, การท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร, หมู่บ้านกะเหรี่ยง (ปกากะญอ), บ้านป่าหมาก

ABSTRACT

The objectives of this research are to 1) Study the local context of Ban Pamak Village and the context of culture, tradition, and the way of lives of Karen tribe (Pga K'nyau) in Prachuap Kiri Khan Province 2) Study the factors that have influence on decision making of participatory volunteer tourists in the local areas of Ban Pamak Village in Prachuap Kiri Khan Province 3) Study The Development of Participatory Volunteer Tourism of Ban Pamak Karen Village (Pga K'nyau) in Prachuap Khiri Khan Province. This study is a mixed method research that uses 6 concepts chosen by the author, composing of the concept of tourism and tourism factors, voluntary tourism, integration and participation, the concept of travelling decision, theory and concept of identity maintenance, and theory and concept of cultural restoration as the research framework. In the meantime, research area was Ban Pamak Village in Prachuap Kiri Khan Province; additionally, the samples and Key Informants were 15 individuals who get involved with developing participatory volunteer tourism in Prachuap Kiri Khan Province. Meanwhile, Respondents volunteers test the tourism community volunteers Ban Pamak Village 38 people. Furthermore, three research tools composed of 1) a form of checklist on tourism resource in the tourism areas 2) structural interview 3) interview for analyzing data via quantitative research by using fundamental statistics whereas qualitative research depended on content analysis, followed by descriptive writing.

According to research results, it was found that local context of Ban Pamak has natural environment, cultures, activities, and accessibility at good level. In addition, it was revealed that the factors that have influence on decision making of the tourists are the factor of willingness to share personal knowledge and assist others (31) 22.14 percent, while three of the most interesting activities to the tourists pay in descending orders are distributing items and contributing clothes to others at 36.38 percent, followed by treating children with foods at 18.18 percent. Accordingly, the research would like to propose development guidelines as follow: 1) The guideline for developing local identity to build attraction to convince the tourists to travel in the target destination 2) The guideline for developing physical infrastructure to give convenience to the volunteer tourists 3) The guideline for developing potential to accommodate volunteer tourists in the local community 4) The guideline for providing knowledge and understanding to local community in term of the difference in cultures and languages while maintaining identity and specific traditions of local community 5) The guideline for developing participatory volunteer tourism activities by making it diversified and virtually beneficial to the participatory tourists and community 6) The guideline for promoting public relation to local areas and activities in tourism sites at Ban Pamak Village, contributing to the international volunteers at global level 7) The guideline for promoting social activities of relevant agencies and organizations (CSR) to volunteer tourism.

Keywords: development, volunteer tourism, Karen village (Pga K' nyau), Ban Pamak.

บทนำ

แนวโน้มความเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งแนวคิดพหุภาคีนิยมใหม่ (multilateralism) หรือยุคที่ทุกคนบนโลกจะต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อโลก (global-interest) มากกว่าจะรับผิดชอบในขอบเขตความรับผิดชอบของตนเพียงอย่างเดียว (self-interest) โดยโลกยุคใหม่จะไม่มีพรมแดนระหว่างกัน ทำให้ปัญหาระดับโลกไม่สามารถแก้ไขได้ในระดับประเทศอีกต่อไป ดังนั้น ภาครัฐกิจทั้งขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ ควรให้ความสำคัญเพิ่มขึ้นกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร (corporate social responsibility : CSR) ที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมทั้งในองค์กร และในระดับใกล้และไกล ด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กร หรือทรัพยากรจากภายนอกองค์กร ที่จะทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข และควรส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรมีจิตสาธารณะเพิ่มมากขึ้น อุตสาหกรรมภาคส่วนต่าง ๆ ของโลกก็หันมาปรับตัวดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมกันเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

จากกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 นั้นสัมพันธ์กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ถือว่าเป็นอุตสาหกรรมที่กำลังเจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization :

UNWTO) ได้พยากรณ์ไว้ว่า ในปี ค.ศ. 2030 จะมีจำนวนนักท่องเที่ยวทั่วโลกเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นมากกว่า 1,800 ล้านคน โดยภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และกลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นจุดหมายการท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่มีผู้นิยมเดินทางเข้ามาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะในช่วงศตวรรษที่ผ่านมาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจากประเทศที่มีรายได้สูงมีทางเลือกในการท่องเที่ยวที่หลากหลายมากขึ้น ในทางทฤษฎีมันสามารถมอบประสบการณ์ที่คุ้มค่า และผลประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมและสังคมที่จะได้รับจากสถานที่ที่เป็นจุดหมายปลายทาง ตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์ท่องเที่ยวที่รวดเร็วนี้ คือ การท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร ซึ่งใช้ประโยชน์จากนักท่องเที่ยวที่อาสาไปลงทุน หรือทำงานในด้านสังคมและการโครงการอนุรักษ์ต่าง ๆ ทั่วโลก และมีเป้าหมายในการจัดการท่องเที่ยวอีกหนึ่งทางเลือกที่ยั่งยืน ซึ่งมีส่วนช่วยพัฒนาสังคม การค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ หรือการฟื้นฟูระบบนิเวศ (Wearing, 2003) การท่องเที่ยวของเชิงจิตอาสาในช่วงหลายปีที่ผ่านมาได้มีการเติบโตอย่างรวดเร็วทั้งในด้านจำนวนบุคคลผู้ร่วมงาน และจำนวนกิจกรรมจิตอาสาที่แพร่กระจายไปทั่วโลก (Callanan & Thomas, 2005) ในขณะที่โอกาสของการท่องเที่ยวเชิงจิตอาสา กำลังเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทั่วโลก โดยเฉพาะในประเทศที่มีรายได้ต่ำและปานกลาง ยังมีการแพร่ขยายของความสนใจทางวิชาการในแรงจูงใจ ผลที่ได้และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงจิตอาสาด้วย ปัจจุบันบริบทพื้นที่ทางการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรมที่โดดเด่นมากมาย เหมาะแก่การพัฒนาและปรับบริบทพื้นที่ให้สอดคล้องกับรูปแบบการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งสร้างประโยชน์ต่อสังคมสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจชุมชน คือ การท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร (volunteer tourism) ที่เริ่มได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ และเป็นกระแสที่กำลังได้รับความนิยมในต่างประเทศ การท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครเป็น ‘มิติใหม่ของการท่องเที่ยว’ มีรูปแบบแตกต่างจากการท่องเที่ยวในรูปแบบเดิมด้วยการเพิ่มมิติของการเรียนรู้ และมิติของการแบ่งปันเข้าไปในการท่องเที่ยว ซึ่งทำให้การเดินทางท่องเที่ยวลงตัวไปด้วยมิติทั้งของ ‘ผู้ให้’ และ ‘ผู้รับ’ โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมเดินทางนั้นจะได้มีโอกาสท่องเที่ยวสนุกสนาน และอิ่มเอมใจจากสิ่งที่ตนเองได้เดินทางท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2560) ในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย มีจังหวัดที่มีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าสนใจ จำนวนมาก ซึ่งจังหวัดที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวระดับโลกที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในภาคตะวันตก คือ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากเป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศไทย ผสานกับนโยบายการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ต้องการขยายและพัฒนา รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงกับเมืองท่องเที่ยวหลักของประเทศ

ดังนั้นก่อนดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า เป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรที่หลากหลายทั้งป่าไม้ น้ำตก ภูเขา มีภูมิอากาศที่ดี มีสภาพแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ ดึงดูด และน่าสนใจ รวมทั้งยังเป็นศูนย์รวมความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมชนเผ่ากะเหรี่ยง และวิถีชีวิตที่ยังคงความเป็นของแท้ดั้งเดิมสืบทอดกันมาหลายอายุคน ซึ่งจากการสำรวจเบื้องต้นผู้วิจัย พบว่า จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีพื้นที่ราบสูง มีลักษณะเป็นภูเขา ยากต่อการเข้าถึง และมีชนเผ่ากะเหรี่ยงอาศัยอยู่ คือ หมู่บ้านป่าหมาก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความน่าสนใจ และเหมาะสมกับความต้องการเบื้องต้นของกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แปลกใหม่และสามารถมอบประสบการณ์ที่ดีและมีคุณค่าต่อนักท่องเที่ยว

กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร ที่มีความต้องการจะให้ช่วยพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ดังนั้นจึงเลือกพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นพื้นที่ในการวิจัย เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนกะเหรี่ยงบ้านป่าหมาก (ปกากะญอ) จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ และเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รวมถึงเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติที่จะได้รับการบริการที่ตรงกับความต้องการจนนำไปสู่การสร้างประสบการณ์ใหม่ และความประทับใจสูงสุดแก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งยังเกิดประโยชน์ต่อชุมชนแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสร้างความตระหนักให้คนในชุมชนได้รับรู้ถึงคุณค่าทางมรดกวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน จนเกิดเป็นความรู้สึกหวงแหนและนำไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากร วัฒนธรรม ประเพณี หรือวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเอาไว้ได้ และยังสามารถสร้างรายได้จากการให้บริการทางการท่องเที่ยวได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนบ้านป่าหมาก และบริบททางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชนเผ่ากะเหรี่ยง (ปกากะญอ) จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครในพื้นที่บ้านป่าหมาก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนกะเหรี่ยงบ้านป่าหมาก (ปกากะญอ) จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed method research) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 15 ราย ได้แก่หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ประชาชนจิตอาสา ประชาชนในพื้นที่ (ปกากะญอ) และนักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร และการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มอาสาสมัครทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร ที่เป็นผู้สนใจการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครและสมัครเข้าร่วมทดสอบเส้นทางผ่านทางช่องทางออนไลน์ตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนด จำนวน 38 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวจริงของชุมชนบ้านป่าหมาก โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัยดังนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (secondary) โดยการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อทราบแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงประเด็นในการศึกษาศักยภาพของชุมชน และบริบททางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร

2. เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิโดยการลงภาคสนามในระดับพื้นที่ (field research)

2.1 ผู้วิจัยทำการสำรวจ (survey) สำรวจข้อมูลทั่วไป แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ และกิจกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านป่าหมาก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีเครื่องมือ ได้แก่ แบบตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว โดยนำมาปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับพื้นที่ที่ศึกษา (Godfrey & Clarke, 2000)

2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร จำนวน 15 ราย (McMillan & Suhumacher, 1997) ใช้เทคนิคการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง (purposive selection) เครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structure interview)

2.3 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative research) เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบจำเพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยมีเครื่องมือ คือ แบบสอบถาม (questionnaire) เพื่อสอบถามความคิดเห็นด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครในพื้นที่บ้านป่าหมาก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผลการวิจัย

1. บริบทพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยง หมู่บ้านป่าหมาก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ หมู่บ้านสุดท้ายชายแดนไทย-เมียนมา

1.1 ด้านการเข้าถึง สามารถเดินทางได้ 2 รูปแบบ 1) ทางบก เดินทางจากทางหลวงหมายเลข 4 (ถ.เพชรเกษม) แยกขวาเข้าทางหลวงหมายเลข 3219 และ 2) ทางโดยเฮลิคอปเตอร์ (rotor craft) สามารถลงจอดได้ที่บริเวณสนามฟุตบอลโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านป่าหมาก พื้นที่การเดินทางเข้าสู่ชุมชนควรพัฒนาหรือเพิ่มเส้นทางเข้าออกแหล่งท่องเที่ยว โดยเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวในตำบลต่าง ๆ และแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง และชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว/พื้นที่จัดรถบริการรับส่งนักท่องเที่ยวเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงการบริการการขนส่ง และเดินทางแบบเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ อาจคิดเป็นค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว

1.2 ด้านบริบทเชิงพื้นที่ หมู่บ้านป่าหมากมีชนเผ่ากะเหรี่ยง (ปกากะญอ) ประมาณ 559 คน มีประชากรอาศัยอยู่ราว 117 หลังคาเรือน ด้านความเชื่อ นับถือศาสนา พุทธ คริสต์ และความเชื่อดั้งเดิมเรื่องผีบรรพบุรุษอันเกี่ยวข้องกับป่าเขา ลักษณะการตั้งบ้านเรือน เป็นกระท่อมไม้ไผ่สับฟากมุงด้วยหญ้าข้างในทึบทึม

1.3 ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่โดดเด่น จำแนกเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความโดดเด่น ทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่น ทรัพยากรมหกรรมและปรากฏการณ์ที่มีความสำคัญ ทรัพยากรกิจกรรมที่มีความโดดเด่น และทรัพยากรด้านการบริการ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่โดดเด่นพื้นที่หมู่บ้านป่าหมาก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ทรัพยากรธรรมชาติที่มีความโดดเด่น	
ภูมิทัศน์ และภูมิอากาศ :	วิวโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านป่าหมาก อุทยานแห่งชาติกุยบุรี เทือกเขาตะนาวศรี
พืช :	ต้นหมาก ไร่กาแฟโรบัสต้า ไร่สับปะรด ข้าวโพด สวนทุเรียน
สัตว์ :	ช้าง นก
น้ำ :	น้ำตกแพรงตะคร้อ น้ำตกป่าละอู
ทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่น	
มรดกวัฒนธรรม :	วัฒนธรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับชนเผ่า
มรดกด้านศาสนา :	วัดป่าช้างขาวป่าหมาก
ศิลปชาติพันธุ์ :	ชนเผ่ากะเหรี่ยง (ปกากะญอ)
ทรัพยากรมรดก และปรากฏการณ์ที่มีความสำคัญ	
เทศกาลประเพณี :	-
ทรัพยากรกิจกรรมที่มีความโดดเด่น	
กิจกรรมนันทนาการ :	งานจักสานจากหวาย ผ้าทอ การปลูกกาแฟ ตกปลา
ทรัพยากรด้านบริการ	
	ป้ายบอกทาง ลานจอดรถ ไฟฟ้า น้ำประปา ร้านค้าชุมชน สถานที่พักผ่อน จุดกางเต็น ลานกีฬา ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านโรงเรียน

1.4 บริบททางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชนเผ่ากะเหรี่ยงชุมชนบ้านป่าหมาก ตำบลศาลาล้อย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นชุมชนกะเหรี่ยงดั้งเดิมตั้งอยู่บนพื้นที่แนวตะเข็บชายแดนไทย-เมียนมา ชาวบ้านส่วนใหญ่ใช้ภาษากะเหรี่ยงในชีวิตประจำวัน มีเพียงเด็ก ๆ ที่ใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร โดยมากมักเริ่มใช้เมื่อต้องเข้าเรียนในระบบโรงเรียนภาคบังคับของกระทรวงศึกษาธิการ เชื่อได้ว่าคำเรียก “กะเหรี่ยง” เป็นคำที่มอญใช้เรียกคนกลุ่มนี้ว่า “กะเรียง” ที่หมายถึง “เรียบ เเฉย” เนื่องจากในอดีต ชนเผ่ากะเหรี่ยงถือเป็นพลเมืองของอาณาจักรมอญ คนชาติอื่น ๆ รวมทั้งไทยภาคกลางเรียกตามสำเนียงมอญ ขณะคนพม่าเรียก “กะยิ่น” และล้านนาเรียก “ยาง” ด้วยธรรมชาติภาษาพม่าและล้านนาไม่มีเสียง ร คาดว่าล้านนาคงจะเรียกตามพม่า เนื่องจากล้านนาอยู่ภายใต้การปกครองของพม่านานกว่า 100 ปี รวมทั้งอังกฤษที่เรียก “คาเรน” Karen ในขณะที่กะเหรี่ยงบางกลุ่มเรียกตัวเองว่า “ปกากะญอ” ซึ่งแปลว่า “คน” บางคนให้ความหมายว่า ผู้มีวิถีเรียบง่าย สมถะ และไม่ชอบให้คนอื่นเรียกว่ากะเหรี่ยงเพราะเห็นว่าเป็นคำเรียกเชิงดูแคลน ขณะที่กลุ่ม “โปว์” (โพล่ว) และ “สะกอว์” เรียกตนเองว่ากะเหรี่ยงมาแต่โบราณ (องค์ บรรจุน, 2560ข) ชาวกะเหรี่ยงบ้านป่าหมากมีวิถีชีวิตอย่างเรียบง่าย ประกอบอาชีพทำไร่ ปลูกข้าว โดยในไร่ข้าวจะประกอบไปด้วย งาม ยาสูบ เผือก มัน อ้อย กล้วย ถั่ว พัก แฟง บวบ ฟักทอง และผักนานาชนิด อาหารการกินของชาวกะเหรี่ยง คือ ข้าวเจ้าเป็นพื้น ทานกับแกงหรือเครื่องจิ้ม โดยมากเป็นพืชผักที่หาได้ง่ายตามฤดูกาลในพื้นที่ และเนื้อสัตว์จำพวก ปลา ไก่ และหมู ลักษณะบ้านเรือนที่อยู่อาศัยเป็นเรือนเครื่องผูกนิยมสร้างด้วยไม้ไผ่สร้างเพื่อพักอาศัยชั่วคราว เอกลักษณะอย่างหนึ่งของชาวกะเหรี่ยงคือ การแต่งกาย

และลายผ้า มีวัฒนธรรมการทอผ้าด้วยกี่เอวมาแต่โบราณ เป็นการทอขึ้นเพื่อใช้สอยภายในครัวเรือน การแต่งกายของกะเหรี่ยงมีความเรียบง่ายทว่าโดดเด่น ถือเป็นเอกลักษณ์ประจำชนชาติพันธุ์ แม้ว่ากะเหรี่ยงจะมีหลายกลุ่มและมีวัฒนธรรมการแต่งกายคล้ายคลึงกัน ทว่าแต่ละกลุ่มก็มีลักษณะเฉพาะของตนที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้ เครื่องแต่งกายของกะเหรี่ยงก็ไม่ได้เป็นเพียงอารมณ์เครื่องประดับปกปิดป้องกันร่างกายเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องหมายบ่งบอกสถานภาพผู้สวมใส่ เช่น ฐานะ เพศ วัย และสถานภาพทางสังคม เช่น โสด หรือแต่งงานแล้ว แม้ผู้คนต่างเชื้อชาติก็สามารถอ่านความหมายนี้ได้ เช่น หญิงสาวที่ยังไม่แต่งงานจะสวมชุดยาวทรงกระสอบผ่าอก (คอวี) สีขาว หากแต่งงานแล้วจะสวมขึ้นกับเสื้อผ่าอกสั้นแค่อวสีแดงหรือดำ ส่วนชายหนุ่มจะสวมกางเกงและเสื้อทรงกระสอบผ่าอกสีแดง โปกผ้าลายงูเหลือม เป็นต้น (องค์ บรรจุน, 2560ก)

2. ผลการวิจัยระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครที่เดินทางท่องเที่ยวและทำกิจกรรมเชิงอาสาสมัครในพื้นที่หมู่บ้านป่าหมาก อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 38 คน โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร: กรณีศึกษาหมู่บ้านกะเหรี่ยง (ปากกะญอ) บ้านป่าหมาก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ข้อมูลส่วนบุคคลและรูปแบบการเดินทางของนักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลส่วนบุคคลและรูปแบบการเดินทางของนักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	21	55.26
- หญิง	17	44.73
2. อายุ		
- ต่ำกว่า 30 ปี	9	23.68
- 30-40 ปี	19	50.00
- 41-50	10	26.32
- 51 ปีขึ้นไป	0	0
3. ระดับการศึกษา		
- ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี	3	7.89
- ปริญญาตรี	20	52.63
- สูงกว่าปริญญาตรี	15	39.47
4. อาชีพหลัก		
- ข้าราชการ หรือ พนักงานของรัฐ	8	21.05
- พนักงานรัฐวิสาหกิจ	3	7.89
- กิจการส่วนตัว หรือ เจ้าของธุรกิจ	9	23.68
- พนักงานบริษัทเอกชน	11	28.95
- นิสิต/นักศึกษา	7	18.42

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. ภูมิลำเนา		
- กรุงเทพฯ และปริมณฑล (นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ และสมุทรสาคร)	21	55.26
- ภาคเหนือ	1	2.63
- ภาคกลาง	7	18.42
- ภาคตะวันออก	4	10.53
- ภาคตะวันตก	0	0
- ภาคใต้	4	10.53
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1	2.63
6. รายได้เฉลี่ยของท่านเองต่อเดือน		
- ต่ำกว่า 15,000 บาท	7	18.42
- 15,000 - 20,000 บาท	2	5.26
- 20,001 - 25,000 บาท	4	10.53
- 25,001 - 30,000 บาท	5	13.16
- 30,001 ขึ้นไป	20	52.63
7. จำนวนครั้งที่ท่านเคยร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร		
- ครั้งแรก	9	23.68
- เคยมาแล้ว 1 ครั้ง	4	10.53
- เคยมาแล้ว 2 ครั้ง	5	13.16
- เคยมาแล้วมากกว่า 2 ครั้ง	20	52.63
ข้อมูล	จำนวน (คำตอบ)	ร้อยละ
8. แหล่งข้อมูลในการตัดสินใจเลือกเดินทางท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)		
- บุคคลที่รู้จักแนะนำ	31	51.67
- สื่อโฆษณาทางหนังสือพิมพ์ และนิตยสารต่าง ๆ	5	8.33
- วิทยุ/โทรทัศน์	2	3.33
- สื่อโฆษณาทางอินเทอร์เน็ต	22	36.67

จากตารางที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่า นักท่องเที่ยวในกลุ่มอาสาสมัครส่วนใหญ่เพศชาย ร้อยละ 55.26 มากกว่าเพศหญิง ร้อยละ 44.73 ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 30-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.0 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 41-50 ปี ร้อยละ 26.32 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 52.63 ส่วนใหญ่อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 28.95 รองลงมามีอาชีพกิจการส่วนตัว หรือเจ้าของธุรกิจ ร้อยละ 23.68 อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล (นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ และสมุทรสาคร) ร้อยละ 55.26 มีความถี่

ในการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เคยเดินทางท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครมากกว่า 2 ครั้ง ร้อยละ 52.63 รองลงมา เดินทางท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครเป็นครั้งแรก ร้อยละ 23.68 โดยส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครรับข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจากบุคคลที่รู้จักแนะนำ ร้อยละ 51.67 รองลงมาสื่อโฆษณาทางอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 36.67 ตามลำดับ

2.2 ผลการแสดงความคิดเห็นด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครในพื้นที่บ้านป่าหมาก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครในพื้นที่บ้านป่าหมาก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

ปัจจัยภายในที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว	จำนวน (คำตอบ)	ร้อยละ
1. ได้ชมธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่แปลกใหม่	28	20.00
2. ได้เรียนรู้ ศึกษา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และอื่น ๆ	28	20.00
3. ต้องการสร้างมิตรภาพกับผู้คนใหม่ ๆ	20	14.29
4. ได้ทำกิจกรรมที่สนใจ	19	13.57
5. ความต้องการที่จะช่วยเหลือ และแบ่งปันความรู้ของตนเองสู่ผู้อื่น	31	22.14
6. ให้รางวัลแก่ตนเอง ชดเชยกับการทำงานหนักในรอบเดือน หรือรอบปีที่ผ่านมา	14	10.00

ตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครในพื้นที่บ้านป่าหมาก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ คือ ปัจจัยด้านความต้องการที่จะช่วยเหลือและแบ่งปันความรู้ของตนเองสู่ผู้อื่น ร้อยละ 22.14 รองลงมาได้แก่ ปัจจัยด้านการได้ชมธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่แปลกใหม่ และปัจจัยได้เรียนรู้ ศึกษา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และอื่น ๆ นักท่องเที่ยวแสดงความคิดเห็นอยู่ในระดับเดียวกัน ร้อยละ 20.00 ลำดับต่อมาพบว่า นักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครต้องการสร้างมิตรภาพกับผู้คนใหม่ ๆ ร้อยละ 14.29 ปัจจัยด้านการได้ทำกิจกรรมที่สนใจ ร้อยละ 13.57 และปัจจัยด้านให้รางวัลแก่ตนเอง ชดเชยกับการทำงานหนักในรอบเดือน หรือรอบปีที่ผ่านมา ร้อยละ 10.00 ตามลำดับ

2.3 ผลจากการสัมภาษณ์ นักท่องเที่ยว และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร สนใจและนิยมในการทำกิจกรรม ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครสนใจ ได้แก่ 1) การแจกสิ่งของ และแจกเสื้อผ้าให้แก่ผู้อื่น 2) กิจกรรมการสอนหนังสือให้แก่เด็ก ๆ 3) กิจกรรมอาสาสมัครปลูกป่า ปลูกต้นไม้ ปลูกผัก 4) การสร้างห้องน้ำ และการสร้างห้องสมุด 5) กิจกรรมทำบุญกับวัดในพื้นที่ห่างไกล 6) เลี้ยงเด็กกำพร้าและมอบทุนการศึกษา 7) กิจกรรมให้อาหารสัตว์หิวโหย 8) การช่วยคนที่อยู่บนที่ราบสูง อาทิ ชนเผ่ากะเหรี่ยง ช่วยจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน ช่วยเหลือสัตว์ป่วย

ตัวอย่าง การแสดงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครที่หมู่บ้านกะเหรี่ยง บ้านป่าหมาก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดังนี้

“การเดินทางในครั้งนี้ มีอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย แต่ด้วยความมุ่งมั่น และตั้งใจ ในการสานฝันให้เด็กน้อยที่รอคอยพวกเราอยู่ตั้งแต่วันแรกที่น้อง ๆ รู้ว่าพี่ ๆ จะพาความสุขไปเติมเต็มให้น้อง ๆ รอยยิ้มแรกแววตา ที่รอต้อนรับพี่ ๆ พร้อมกับคำว่า สวัสดีครับ เชิญครับ ตั้งแต่หน้าหมู่บ้านจนถึงสนามในโรงเรียน จากนั้นเราจะมีพลังเข้าไปช่วยเหลือน้อง ๆ ในที่ต่าง ๆ เท่าที่เราจะทำได้ค่ะ”

“อย่างแรกเลย คือ การขับรถเข้าไปยังถิ่นทุรกันดาร แต่พอได้ขับเองได้ความรู้สึกที่ดี มีความสุขผ่านช่วงยากลำบาก ไม่เคยเห็นมาก่อนในเขตเมือง ยิ่งพอได้มาถึงที่โรงเรียน รู้สึกหัวใจพองโตมีเด็ก ๆ วิ่งเข้ามาต้อนรับ ยกมือไหว้สวัสดี ซึ่งทำให้น้ำตาซึม อีกประการหนึ่งตอนนี้น้อง ๆ ร้องเพลงให้ฟังก่อนทานข้าว นั้น เป็นอะไรที่ซึ้งลึกและรู้สึกปลาบปลื้มใจเป็นอย่างมาก ข้อสำคัญเรารู้สึกว่าเราได้เดินตามรอยพระยุคลบาทของพระเทพฯ”

“ได้ช่วยเหลือ แบ่งปันสิ่งของ อุปกรณ์การศึกษา ให้กับน้อง ๆ ในถิ่นทุรกันดารทำให้มีชีวิตดีขึ้นไม่มากนักน้อย และอีกสิ่งความประทับใจคือการได้เห็นเพื่อน ๆ ที่ร่วมเดินทางมีอุดมการณ์เดียวกัน คือ การให้แม่เส้นทางการเดินทางจะลำบาก แต่เมื่อเห็นเด็ก ๆ น้อง ๆ ทุกคนคงหายเหนื่อยกันมีแต่ความสุข ความภาคภูมิใจที่ได้มาถึง มามอบให้ถึงมือน้อง ๆ ครับ”

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร กรณีศึกษาหมู่บ้านกะเหรี่ยง (ปกากะญอ) บ้านป่าหมาก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จากผลการศึกษาบริบทเชิงพื้นที่ที่บ้านป่าหมาก และวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชนเผ่ากะเหรี่ยง และปัจจัยภายในมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว เพื่อให้หมู่บ้านกะเหรี่ยง (ปกากะญอ) บ้านป่าหมาก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยจึงได้มีข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา ดังนี้

3.1 แนวทางการพัฒนาเอกลักษณ์ในท้องถิ่น เพื่อนำมาสร้างแรงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจในการเดินทางไปเยือน

3.2 แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพเพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร

3.3 แนวทางส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครในชุมชน ท้องถิ่น

3.4 แนวทางส่งเสริมการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชนในด้านความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม และภาษา การพยายามรักษาอัตลักษณ์ และขนบธรรมเนียมประเพณีเฉพาะตัวของชุมชน

3.5 แนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครให้มีความหลากหลายและก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทั้งฝ่ายนักท่องเที่ยวและชุมชน ที่เข้าร่วมการทำกิจกรรมอย่างแท้จริง

3.6 แนวทางส่งเสริมการประชาสัมพันธ์พื้นที่และกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านป่าหมาก ให้แก่นักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครนานาชาติในระดับสากล

3.7 แนวทางส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสังคมของหน่วยงานและองค์กร (CSR) สู่การท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร

อภิปรายผล

บริบททางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชนเผ่ากะเหรี่ยงบ้านป่าหมาก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาข้อที่ 1 สอดคล้องกับแนวคิด เรื่องอัตลักษณ์ชาติพันธุ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ดังพบว่า ในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ต่างมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเฉพาะของตน แต่กระนั้นภายในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันก็ยังประกอบไปด้วยอัตลักษณ์เฉพาะชุมชนของตน อันเกิดจากปัจจัยด้านสภาพภูมิประเทศ สถานะทางสังคม และบทบาทจากองค์กร หรือบุคคลภายนอกที่เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ และส่งอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การแต่งกาย อาหารการกิน และการประกอบอาชีพของชาวกะเหรี่ยงบ้านป่าหมากที่มีสถานภาพที่มั่นคง เนื่องจากได้รับการสนับสนุนจากกองทัพ การสนับสนุนโดยกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การได้รับความช่วยเหลือพระราชทาน อัตลักษณ์วัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงบ้านป่าหมาก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จึงกลืนหายไปกับสภาวะสมัยใหม่ (องค์ บรรจุน, 2562) ในทางกลับกัน ชุมชนกะเหรี่ยงที่โดดเดี่ยวจากสังคมภายนอก ทว่าได้รับผลกระทบจากสภาวะโลกาภิวัตน์ ทำให้ชุมชนนั้นมีทัศนคติความเป็นท้องถิ่นนิยมในยุคซึ่งประชาชนในท้องถิ่นสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนของตนได้อย่างรวดเร็วจากสื่อมวลชนและสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้เกิดการปลุกจิตสำนึกของประชาชนในท้องถิ่นให้เห็นคุณค่าในการอนุรักษ์ฟื้นฟูและหวงแหนทรัพยากรและมรดกวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน (Thomas L. Friedman อ้างถึงใน อารีย์ นัยพินิจ และธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร, 2553) ส่งผลให้พวกเขายังคงความพยายามธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ของตนไว้อย่างเข้มข้น เช่น กรณีของชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยมะปราง อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี (องค์ บรรจุน, 2560ก) อย่างไรก็ตาม นอกจากนโยบายด้านวัฒนธรรมของรัฐที่จะต้องคำนึงถึงความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม สิทธิทางด้านวัฒนธรรม (Miller, Toby, Yudice, & George, 2002) โดยเฉพาะมุมมองด้านวัฒนธรรมศึกษาแล้ว การดำเนินงานด้านวัฒนธรรมควรเป็นการบรรจบกันของสององค์ประกอบ คือ ชุมชนและภาครัฐ ขณะที่ชุมชนยังสามารถธำรงรักษาวัฒนธรรมของตน โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณและองค์ความรู้จากภาคส่วนราชการเพื่อให้ชุมชนสามารถกำหนดตนเอง (self determination) (Cohen, 1996) ทั้งด้านนโยบาย อนาคต และรูปแบบการจัดการตนเอง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครในพื้นที่บ้านป่าหมาก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ปัจจัยด้านความต้องการที่จะช่วยเหลือและแบ่งปันความรู้ของตนเองสู่ผู้อื่นมากที่สุด และปัจจัยด้านการได้ชมธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่แปลกใหม่ และได้เรียนรู้ ศึกษา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และอื่น ๆ ตรงกับแนวคิด 4 แนวคิด บูรณาการร่วมกัน (พงษ์จันทร์ คล้ายอุดม, 2553; Callana & Thomas, 2005; Cheung, Michel & Miller, 2010; Handsup Holidays, 2011) โดยได้แบ่งออกเป็น 10 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มการสอน กลุ่มการอนุรักษ์ สภาพแวดล้อม กลุ่มพัฒนาธุรกิจ กลุ่มก่อสร้าง กลุ่มพัฒนาวัฒนธรรม กลุ่มการวิจัยและศึกษาสภาพแวดล้อม กลุ่มทางการแพทย์ กลุ่มการพัฒนาชุมชน และกลุ่มการท่องเที่ยวในชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเหตุการณ์สึนามิทางภาคใต้เมื่อ 12 ปีก่อน เหตุการณ์ครั้งนั้น คนไทย ได้เห็นมิตรน้ำใจของนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลกที่เดินทางมายังประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมาช่วยงานก่อสร้างบ้านเรือน การเยียวยาสภาพจิตใจของ ผู้ประสบภัยรวมไปจนถึงงานสาธารณสุขและดูแลเด็ก จากเหตุการณ์ดังกล่าว ภาพของ ‘นักท่องเที่ยวจิตอาสา’ หรือ Volunteer

Tourist ก็เริ่มมีความนิยมมากขึ้นในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2560) ทั้งนี้ พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวเฉพาะทางที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครในชุมชน บ้านป่าหมากมีความสนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งชุมชนบ้านป่าหมากความคาบเกี่ยวระหว่างการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากชุมชนดังกล่าวมีอัตลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมเฉพาะของปกากะญอที่น่าสนใจ และมีรูปแบบวิถีชีวิตดั้งเดิม สอดคล้องกับ ราณี อธิชัยกุล (2557) ที่กล่าวว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวเฉพาะทางมีความสนใจเที่ยวชมหรือสัมผัสศิลปวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ ได้แก่ สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม ภาษาและวรรณกรรม หัตถกรรม นาฏศิลป์และดนตรี รวมทั้งงาน เทศกาล ประเพณี

แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร กรณีศึกษา หมู่บ้านกะเหรี่ยง (ปกากะญอ) บ้านป่าหมาก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ นั้น พบว่า แนวทางที่น่าสนใจ ได้แก่ แนวทางการพัฒนาเอกลักษณ์ในท้องถิ่น เพื่อนำมาสร้างแรงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจในการเดินทางไปเยือน สอดคล้องกับแนวคิดของ อัจจิมา เศรษฐบุตร และสายสวรรค์ เรืองวิเศษ (2542) อธิบายว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค มี 4 ปัจจัย 1) ปัจจัยด้านวัฒนธรรม 2) ปัจจัยด้านสังคม 3) ปัจจัยส่วนบุคคล 4) ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา และสอดคล้องกับ แสงเดือน รตินธร (2555) จากการศึกษาเรื่อง ปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวชาวจีนในการตัดสินใจเลือก มาท่องเที่ยวในประเทศไทยครั้งนี้พบว่า 2 อันดับแรกของปัจจัยดึงดูดที่ทำให้นักท่องเที่ยวชาวจีนตัดสินใจเลือกมาท่องเที่ยวในประเทศไทย คือ อาหารไทย และวัฒนธรรมไทย ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ต่างมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเฉพาะของตน แต่กระนั้นภายในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครในพื้นที่บ้านป่าหมาก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยควรให้ความสำคัญกับความพยายามธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ของตนไว้อย่างเข้มแข็ง เพื่อเป็นเอกลักษณ์ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวสำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับศึกษาการเปลี่ยนแปลงของกะเหรี่ยง (ปกากะญอ) บ้านป่าหมาก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

2. ภาครัฐควรมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครโดยมุ่งพัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครในพื้นที่เองได้ มีนโยบายสนับสนุนให้องค์กรภาครัฐ และเอกชนร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อลงพื้นที่ชุมชนต่าง ๆ ในประเทศไทยเพื่อดำเนินกิจกรรม CSR เข้าร่วมมือกับคนในพื้นที่เพื่อจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อความความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของพื้นที่ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาในด้านการพัฒนาแผนการตลาดการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครในภาพรวมของประเทศ
2. ควรศึกษาในด้านการพัฒนาเส้นทางการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ชายแดนไทย-เมียนมาเพื่อต่อยอดการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร

3. ควรศึกษาความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครชาวต่างชาติศักยภาพสูงที่ต้องการพักแบบระยะยาว

บรรณานุกรม

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564)*.

กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2559). *สรุปสาระสำคัญแผนการส่งเสริมตลาดประจำปี พ.ศ. 2560* (ออนไลน์).

เข้าถึงได้จาก: <http://www.etatjournal.com/web/menu-read-tat/menu-2016/menu-42016/745-42016-th2560> [2563, 18 มีนาคม].

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2560). *แผนการตลาดการท่องเที่ยว พ.ศ. 2560*. กรุงเทพฯ: กองกลยุทธ์การตลาด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

องค์ บรรจุน. (2560ก). สถานภาพที่ปรากฏบนเครื่องแต่งกายกะเหรี่ยง. *ศิลปวัฒนธรรม*, 38(4), หน้า 34-43.

_____. (2560ข). หลวงพ่ออุตตมะ กองทัพมอญ และกองกำลังกะเหรี่ยง. *ศิลปวัฒนธรรม*, 38(5), หน้า 44-55.

_____. (2562). ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านป่าหมาก ประจวบคีรีขันธ์: ผู้ชาติไร้ที่เป็นผู้ให้กับการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร. *ศิลปวัฒนธรรม*, 40(12), หน้า 44-55.

อารีย์ นัยพินิจ, ภัทรพงษ์ เกริกสกุล และธพล พรหมสาขา ณ สกลนคร. (2557). การปรับตัวภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา*, 7(1), หน้า 1-12.

พงษ์จันทร์ คล้ายอุดม และคณะ. (2553). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการยุทธศาสตร์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสร้างการเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มบำเพ็ญประโยชน์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ราณี อีสัยกุล. (2557). *การจัดการการท่องเที่ยวเฉพาะทาง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อัจจิมา เศรษฐบุตร และสายสวรรค์ เรืองวิเศษ. (2542). *การบริหารการตลาด*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

แสงเดือน รตินธร. (2555). ปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวชาวจีนในการตัดสินใจเลือกมาท่องเที่ยวในประเทศไทย. *วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย*, 18(2), หน้า 84-104.

Callanan, M., & Thomas, S. (2005). Volunteer tourism. In M. Noveli (Ed.) *Niche Tourism* (pp. 183-200). Oxford: Butterworth-Heinemann.

- Cheung, S., Michel, M., & Miller, D. (2010). *Voluntourism: Give a little, Gain a lot* (Online). Available: <https://voluntourismgal.files.wordpress.com/2011/08/voluntourism-give-a-little-gain-a-lot.pdf> [2020, March 18].
- Cohen, Erik. (1996). *Thai Tourism: Hill Tribes, Islands and Open-Ended Prostitution*. Bangkok: White Lotus.
- Godfrey, K., & Clarke, J. (2000). *The tourism development handbook: a practical approach to planning and marketing*. London: Continuum.
- Handup Holidays. (2011). *Tag archives: Luxury volunteer vacation* (Online). Available: <https://handsupholidays.wordpress.com/tag/luxury-volunteer-vacation/> [2020, March 18].
- McMillan, J. H., & Schumacher, S. S. (1997). *Research in education: A conceptual introduction*. New York: Longman.
- Miller, Toby, & Yudice, George. (2002). *Cultural Policy*. London: Routledge.
- Wearing, S. (2003). Volunteer tourism. *Tourism Recreation Research*, 28(3), pp. 3-4.